

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gotoba en de poëtica van ballingschap: Een studie van een selectie van Gotoba's gedichten

Bolding, Sandra

Citation

Bolding, S. (2025). *Gotoba en de poëtica van ballingschap: Een studie van een selectie van Gotoba's gedichten*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4261629>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Gotoba en de poëtica van ballingschap

Een studie van een selectie van Gotoba's gedichten

Masterscriptie Japanese Studies

Sandra Bolding

Onder supervisie van: Prof. dr. Ivo B. Smits

Asian studies : Japanese Studies (120EC)

2024-2025

Aantal woorden: 13686 (inclusief voorblad en bronnen)

Inleverdatum: 1 juli 2025

Studentnummer: 2629127

s.e.bolding@umail.leidenuniv.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Historische achtergrond - Het leven van Gotoba	7
Leven voor Oki	7
Leven op Oki	12
De poëtica van ballingschap	15
Analyse van de gedichten in ballingschap	17
Afscheidsgedichten	17
Gedichten met toespelingen	19
Gedichten over geloof	25
Gedichten over isolatie, eenzaamheid en heimwee	30
Conclusie - Vergelijking Gotoba's gedichten met de poëzie van ballingschap	32
Literatuurlijst	35
Literatuurlijst van de gedichten	38

Inleiding

Het jaar 1185 markeert de overgang van de Heian periode (794-1185) naar de Kamakura periode (1185-1333) in Japan. De macht verschoof langzaam van het keizerlijk hof in Kyoto naar het shogunaat in Kamakura. De aanloop van deze machtsverschuiving begon vijf jaar daarvoor met een bloedige burgeroorlog die resulteerde in de stichting van het eerste shogunaat. Gedurende zo'n honderdvijftig jaar zou de macht in handen blijven van het shogunaat. De keizer (en later teruggetreden keizer) Gotoba (1180-1239) speelde een grote rol in de strijd die resulteerde in uitbreiding van de macht van het Kamakura shogunaat. Als vierde zoon van de keizer uit een verhouding met een hofdame van de keizerin, had Gotoba weinig kans om de troon te bestijgen. Dit veranderde toen de zittende keizer om het leven kwam en Gotoba door de ex-keizer aangesteld werd als keizer. In een poging om de glorie van het keizerlijk hof te herstellen, kwam Gotoba in opstand tegen het shogunaat. Gotoba werd verslagen en als gevolg daarvan verloor het hof de macht over het shogunaat. Gotoba werd verbannen naar de Oki-eilanden waar hij in 1239 zou sterven.

Maar het is niet alleen zijn hoofdrol in deze opstand waarvoor Gotoba wordt herinnerd. Hij staat ook bekend om zijn bijdrage aan de kunsten van het keizerlijk hof en voornamelijk zijn rol in de poëziewereld. Niet alleen schreef Gotoba zelf gedichten, maar organiseerde hij ook talrijke poëziegerelateerde evenementen. Hij bemoedigde de participatie van vrouwelijke dichters in deze evenementen. Daarnaast richtte hij een speciaal bureau voor *waka* (Japanse gedichten) op. Ook gaf hij de opdracht tot de keizerlijke bloemlezing de *Shin kokinwakashū* (Nieuwe collectie van klassieke en moderne gedichten, hierna *Shin kokinshū*), waaraan hij zelf meewerkte. Deze bloemlezing wordt beschouwd als één van de drie meest invloedrijke anthologieën in de Japanse geschiedenis naast de *Manyōshū* (Verzameling van tienduizend bladeren) en de *Kokin wakashū* (Verzameling gedichten van oude en moderne tijden). Ook de bekende dichters rondom Gotoba, zoals Fujiwara Shunzei (1114-1204) en Fujiwara Teika (1162-1241) hebben hun stempel gedrukt op de poëziewereld van toen en van latere generaties. Er is al uitgebreid onderzoek gedaan naar Gotoba's poëzieactiviteiten in de hoofdstad en de poëziekringen destijds. Ook Gotoba's relatie met andere dichters zoals Shunzei en Teika zijn onder de loep genomen.

Een van het nieuwste en meest uitgebreide onderzoek is verricht door de historicus Tomomi Yoshino. Yoshino beschrijft in haar boek *Gotoba-in to soni jidai* (Gotoba en zijn tijd, 2015) niet alleen

de poëzieactiviteiten van Gotoba zelf, maar ook de activiteiten van dichters rondom Gotoba. Veel van deze dichters deden mee aan verschillende dichtwedstrijden en dichtbijeenkomsten die vaak door Gotoba zelf georganiseerd werden. Yoshino onderzoekt de intenties en aspiraties van deze dichters tijdens dergelijke evenementen en bekijkt welke soort gedichten er werden gemaakt. Daarnaast analyseert zij ook hoe de visies van de dichters destijds, zich verhouden tot die van Gotoba. Ook de aanloop tot Gotoba's bevel voor de *Shin kokinshū* wordt onder de loep genomen. Tijdens het selectieproces van de gedichten voor deze bloemlezing heeft Gotoba gedichten van vroeger gelezen. Yoshino speculeert welke invloed deze selectieprocedure van oudere gedichten op Gotoba's visie omtrent poëzie heeft gehad. Yoshino onderzoekt deze bovengenoemde kwesties vanuit twee verschillende perspectieven. Een perspectief richt zich op de houdingen en gedichten van tijdgenoten die op een of andere manier betrokken waren bij poëzieactiviteiten van Gotoba. Vanuit dit perspectief onderzoekt ze de wisselwerking tussen de invloeden van deze dichters en die van het keizerlijk hof. Het andere perspectief richt zich op de houding en gedichten van Gotoba zelf. Ze inspecteert de mentaliteit van Gotoba ten opzichte van zijn tijdgenoten en dichters uit de voorafgaande periodes. Om op alle aspecten opheldering te geven, plaats Yoshino de gedichten (en de toedracht hiervan) in context van het desbetreffende tijdperk. Met de opheldering hoopt Yoshino toekomstige onderzoek te bevorderen.

Ander belangrijk onderzoek (waarnaar Yoshino overigens vaak verwijst) is uitgevoerd door de historicus Terashima Tsuneyo. Zijn onderzoek is samengebundeld in het boek *Gotoba-in waka ron* (ex-keizer Gotoba's *waka* theorie, 2015). Het boek is verdeeld in twee delen. Het eerste deel bespreekt zijn levensloop in de hoofdstad. Terashima richt zich voornamelijk op de gedichtencollecties van Gotoba met vaste aantallen, zoals honderd-gedichten, vijftig gedichten en dertig gedichten. Ook richt Terashima zich op verscheidene *shōji*-gedichten (gedichten op papieren schuifdeuren) van Gotoba. Terashima leest en interpreteert deze gedichten, analyseert bepaalde kenmerken en bespreekt hun verband met de poëziekringen destijds en de *Shin kokinshū*. Terashima gaat ook in op de intenties van tijdgenoten in de poëziekringen rondom Gotoba, en hun betrokkenheid bij het tot stand komen van de *Shin kokinshū*. Het tweede deel van het boek gaat in op Gotoba's bezigheden tijdens zijn ballingschap. Per hoofdstuk behandelt Terashima een collectie van gedichten die ofwel geschreven, of samengesteld zijn door Gotoba tijdens zijn ballingschap. De collecties die aanbod komen zijn de *Entō*

hyakushu (Honderd gedichten van het afgelegen eiland), *Gotoba-in onji uta-awase* (Gedichtenwedstrijd van ex-keizer Gotoba zelf), *Entō on uta-awase* (Gedichtenwedstrijd van het afgelegen eiland), *Eigo hyakushu waka* (Vijfhonderd gedichten), *Teika Iekata ryō kyō sen uta-awase* (Gedichtenwedstrijd tussen Teika en Iekata) en *Jidai fudō uta-awase* (Gedichtenwedstrijd van verschillende tijdperken). Ten slotte bespreekt Terashima de op Oki herziene versie van de *Shin kokinshū*, die ook wel de Oki-bon versie van de *Shin kokinshū* wordt genoemd. Terashima vergelijkt daarnaast Gotoba's activiteiten in de hoofdstad en die in Oki. Hij stelt dat de activiteiten voor de totstandkoming van de *Shin kokinshū* gebaseerd waren op zijn interacties met andere dichters. De activiteiten na de *Shin kokinshū* focussen zich op de ideale vorm van poëzie. Deze ideale vorm van poëzie hield verband met de idealen van de heerschappij van het keizerlijk hof. De zoektocht werd echter lastiger toen Gotoba werd verbannen naar Oki en zijn realiteit sterk afweek van de die idealen. Dit uit zich in poëzie die hij schreef op Oki.

Zowel Yoshino en Terashima leggen nadruk op de vraag of de gedichtencollecties die Gotoba schreef tijdens zijn ballingschap zijn “werkelijke situatie en oprechte gevoelens (*jitsujō jikkan*)” uitten. Beiden komen ze tot de conclusie dat sommige werken dit wel doen, en sommige werken puur stilistisch zijn en geschreven zijn om universeel aantrekkelijk te zijn. Zoals boven vermeld worden Gotoba's gedichten en visie vergeleken met andere dichters. Ook wordt er gekeken naar het verschil tussen Gotoba's poëzieactiviteiten in de hoofdstad en die op Oki. Echter, een belangrijke vergelijking is nog niet gemaakt. Dit is de vergelijking tussen Gotoba's poëzie in zijn ballingstijd en de poëzie in ballingschap van eerdere generaties. De onderzoeksvraag van deze scriptie luidt dan ook: Hoe verhoudt Gotoba's poëzie gemaakt in ballingschap zich tot die van eerdere dichters in ballingschap? Gotoba was weliswaar de eerste keizer die door een onderdaan werd verbannen, maar deze straf was al eerder opgelegd aan belangrijke hovelingen en zelfs keizers. Enkelen van hen werden bekend als ballingsdichters. Ook werd er literatuur geschreven en ontstonden er mythes over fictieve en goddelijke personages die waren verbannen. Veel van deze bannelingen zijn bekend geworden door hun poëzie die zij schreven vóór en tijdens hun ballingschap. De literatuurhistoricus Haruno Shirane heeft een beginsel gemaakt op de vraag of er zoiets bestaat als een ‘Poëtica van ballingschap’ in de Heian periode. Dit doet hij aan de hand van één van de bekendste (fictieve) dichters uit de Heian periode, Genji van de *Genji monogatari*. Shirane onderzocht of in de *Genji monogatari* sprake is van

een bepaalde poëtica in de hoofdstukken waarin Genji wordt verbannen. De poëtica van deze hoofdstukken noemt hij de “Poëtica van ballingschap (*Poetics of exile*)”. Shirane’s theorie is opgenomen in het boek *Imagining Exile in Heian Japan: Banishment in Law, Literature, and Cult* (De verbeelding van ballingschap in Heian Japan: verbanning in de wet, literatuur en sekte, 2015) van japanoloog Jonathan Stockdale die stelt dat Shirane’s “Poëtica van ballingschap” karakteristiek is voor de Heian periode. De poëtica die Shirane heeft vastgesteld behandel ik later in deze scriptie. Hierna analyseer ik Gotoba’s poëzie in ballingschap en stel ik vast of dit overeenkomt met de Shirane’s theorie van poëtica van ballingschap. Deze vergelijking is niet alleen belangrijk om vast te stellen in hoeverre Gotoba’s ‘werkelijke situatie en oprechte gevoelens’ —waar historici het vaak over hebben in onderzoek naar Gotoba’s poëzie in ballingschap— geuit worden, maar ook biedt het opheldering over hoe universeel de theorie van poëtica van ballingschap is. Omdat Gotoba actief was in een scharnierpunt van de Japanse geschiedenis waarin ook veel verandering plaatsvond in de poëziewereld, zou een vergelijking ook meer inzicht bieden in hoe de poëtica van ballingschap veranderde in de vroege Kamakura periode ten opzichte van de poëtica van ballingschap in de periode daarvoor. Als laatste zal ik het hebben over de nieuwe vraagstukken die de bevindingen van deze scriptie aan het licht brengt. Deze scriptie zal echter beginnen met een toelichting van Gotoba’s levensloop en de historische context die hieronder volgt.

Historische achtergrond - Het leven van Gotoba

Leven voor Oki

In het jaar 1180 begon het gevecht tussen twee belangrijke clans aan het keizerlijk hof in Japan. De Taira clan (ook wel Heike clan) had de jaren hiervoor haar invloed op het keizerlijk hof uitgebreid en haar macht vergroot. Politieke tegenstanders waren weggewerkt van belangrijke posities binnen het hof en de leider van de Taira clan, Taira Kiyomori (1118-1181), huwde zijn dochter uit aan de keizer Takakura (1161-1181). Zij kregen een zoon, die ook in het jaar 1180 de troon zou bestijgen en bekend zou worden als keizer Antoku (1178-1185). Ondertussen groeide het ongenoegen tegenover de Taira en de leider van de rivaliserende Minamoto clan (ook wel Genji clan), Minamoto Yoritomo (1147-1199), begon een opstand. Dit resulteerde in een oorlog tussen de Taira en de Minamoto (de Genpei oorlog) die vijf jaar lang zou duren. De Taira ontvluchtte de hoofdstad met keizer Antoku, maar verloren in het jaar 1185 de strijd bij Dan no Ura. De jonge keizer Antoku verdronk en de Minamoto wonnen de oorlog (Turnbull 2016). In hetzelfde jaar dat deze bloedige burgeroorlog begon, werd Gotoba geboren. In een poging om weer grip te krijgen op de situatie rondom het keizerlijk hof, benoemde de in-facto vorst, ex-keizer Goshirakawa (1127-1192), in het jaar 1183 Gotoba tot keizer. Vanaf de dag dat Gotoba tot keizer was benoemd tot de dood van keizer Antoku had Japan dus twee legitieme keizers. Een probleem was wel dat Gotoba de troon bestee met slechts twee van de drie vereiste keizerlijke regalia. De missende regalia was het heilige zwaard. Dit zwaard was door de Taira meegenomen toen zij de hoofdstad ontvluchtte en bij de slag om Dan no Ura in zee verloren geraakt. Ondanks verschillende zoekpogingen van Goshirakawa is het zwaard nooit gevonden. Het verlies van het zwaard wordt door latere generaties als een symbool gezien voor de neergang van het keizerlijk hof en het begin van *mappō*, het einde van de boeddhistische leer waarin het moeilijker wordt om verlichting te bereiken, en de opkomst van de *bakufu*, oftewel het Kamakura shogunaat (Hirota 1989, p. 41-8). Ook Gotoba zelf zal zich hierover zorgen maken wanneer hij ouder wordt. Ondanks dit slechte begin in deze turbulente periode, zal het keizerlijk hof onder het gezag van Gotoba op cultureel gebied en artistiek vlak gedijen.

Alhoewel Gotoba keizer was, lag de echte macht in handen van Goshirakawa en dit bleef zo tot het jaar 1192 toen Goshirakawa overleed. Gotoba bleef hierna nog zes jaar keizer van Japan, maar

trad af op negentienjarige leeftijd in het jaar 1198. Tussen het einde van de Genpei oorlog en de troonsafstand van Gotoba, veranderde de machtsverhoudingen in Japan. De leider van de overwinnende Minamoto clan legde in deze periode de basis voor het shogunaat. (Alhoewel er beargumenteerd kan worden dat Minamoto Yoritomo deze basis legde, verliep de oprichting van het shogunaat niet zonder slag of stoot en ook hierin strijden verschillende clans om de titel van shogun. Yoritomo was de eerste persoon die de titel *Sei-i Tai Shōgun* kreeg en kan dus gezien worden als de eerste shogun, maar later werd deze titel erfelijk in de Hōjō clan. Net zoals met de ontwikkelingen en achteruitgang in het keizerlijk hof, zijn er veel gebeurtenissen die plaats hebben gevonden die ertoe hebben geleid dat het shogunaat de uiteindelijke macht kreeg. Wanneer deze gebeurtenissen relevant zijn om de context te verduidelijken, zal ik verder ingaan op de totstandkoming van het shogunaat. Afgezien van deze relevante gebeurtenissen valt de totstandkoming van het shogunaat buiten de omvang van deze scriptie. Het is een erg complex proces dat eigen onderzoek verdient.) Tegen de tijd dat Gotoba aftrad, was de positie van het shogunaat al goed verankerd als (gedeelde) politieke machthebber (Hirota 1989, p. 48-52). Na de troon te hebben doorgegeven, was Gotoba vrij van plichtmatige en ceremoniële taken die horen bij de positie van de keizer. Gotoba begon te regeren over het keizerlijk hof als *in* (Hirota 1989, p. 54). Deze vorm van regeren wordt ook wel het *insei*-systeem genoemd en in Japanese literatuur wordt er dan ook vaak gesproken over *Gotoba-in*. Ook Goshirakawa regeerde als *in* over het keizerlijk hof toen Gotoba keizer was. Als *in* had Gotoba de touwtjes in handen aan het keizerlijk hof, terwijl het shogunaat druk was met interne zaken. Hij begon deel te nemen aan allerlei culturele en artistieke activiteiten, zoals kalligraferen, boogschieten, het smeden van zwaarden en het maken van poëzie (Brower 1972, p. 5). In dit laatste zou hij generaties lang (en tot op het heden) bekend staan als een een van de invloedrijkste personen. De literatuurhistoricus Kubota Jun heeft zelfs voorgesteld om deze periode te benoemen tot “het tijdperk van ex-keizer Gotoba”, omdat dit beter weergeeft in hoeverre het culture en politieke landschap in die tijd werd gedomineerd door deze ambitieuze heerser (Kubota 1979). Aanvankelijk organiseerde Gotoba kleine besloten bijeenkomsten, maar in het jaar 1200, twee jaar nadat hij afstand deed van de troon, organiseerde hij zijn eerste sessie voor formele gedichtenreeksen. Het werd als een eer gezien om hierin te mogen participeren. Ook de al enigszins bekende dichter Fujiwara Teika (1162-1241) nam deel aan de gedichtenreeks. De rivaliserende familiegroepen in de poëziekringen destijds probeerde de participatie van Teika te voorkomen, maar Teika’s vader Fujiwara Shunzei (1114-1204),

wist Gotoba te overtuigen om Teika toch mee te laten doen. Dit evenement was cruciaal voor Teika's toekomstige carrière als dichter (Huey 2002, p. 50-7). Gotoba en Teika ontwikkelen een hechte vriendschap, die vlak voor het starten van de Jōkyū oorlog zou worden verbroken. Het is duidelijk dat voordat deze vriendschap werd verbroken, Gotoba opkeek naar Teika als dichter. Er was dan ook veel samenwerking tussen Gotoba en Teika vanaf de eerste formele gedichtenreeks.

Gotoba's poëzieactiviteiten vanaf de organisatie van de eerste formele gedichtenreeks en tot de totstandkoming van de *Shin kokinshū* worden samengevat door japanoloog Robert Huey in zijn boek *The Making of Shinkokinshū* (Het ontstaan van *Shin kokinshū*, 2002): "Het is duidelijk dat Gotoba de dichtevenementen van de vroege jaren 1200 heeft georganiseerd met als einddoel (het maken van) de *Shin kokinshū* (Huey 2002, p. II)". Gotoba organiseerde in deze jaren vier soorten openbare evenementen waarin gedichten werden geschreven en gedeeld: scherm-schilderingen, honderd-gedichtenreeks (zoals zijn eerste formele poëzie-evenement), dichtfeesten en dichtwedstrijden. Gotoba selecteerde gedichten die voortkwamen uit dergelijke evenementen om opgenomen te worden in de *Shin kokinshū* (Huey 2002, p. 12). Huey bespreekt de grote inspanningen van Gotoba en de culturele en politieke achtergrond waarin Gotoba moest navigeren om de *Shin kokinshū* te voltooien. Er waren twee vooraanstaande rivaliserende familiegroepen binnen de poëzie-wereld destijds, die beide verschillende poëtische stromingen prefereerden. Huey's overkoepelende argument is dat de *Shin kokinshū* een weerspiegeling is van Gotoba's verlangen naar een "culturele consensus" onder zijn eigen leiderschap (Horton 2003, p. 463). In zijn eigen poëzie gerelateerde evenementen voorafgaand aan de totstandkoming van de *Shin kokinshū* probeerde hij een omgeving te creëren waarin goede poëzie werd geschreven, ongeacht de stijl. Deze diversiteit kenmerkte de dichtkringen van Gotoba (Huey 2002, p. 10). Hoewel Gotoba in het jaar 1205 een banket organiseerde ter gelegenheid van de "voltooiing" van de *Shin kokinshū*, werd de collectie door de verschillende samenstellers nog steeds bewerkt. De samenstellers van de *Shin kokinshū* begonnen zich al voor het banket te ergeren aan het extra werk van de eindeloze revisies en na het banket had iedereen, op Gotoba na, de motivatie verloren om de *Shin kokinshū* aan te passen. Ook de frustraties waren bij Teika hoog opgelopen en hij weigerde aanwezig te zijn bij het banket. Pas in het jaar 1210, vijf jaar nadat het banket was gehouden verklaarde Gotoba de bloemlezing afgerond (Hirota 1989, p. 164-8). Toch zou Gotoba de *Shin kokinshū* tijdens zijn ballingschap in Oki nogmaals herzien.

Na het banket beginnen ook de spanningen tussen het keizerlijk hof en het shogunaat te groeien. In het jaar 1206 bepaalde het shogunaat dat het land van een *gokenin* (een vazal met een stuk land verstrekt door het shogunaat) nooit mochten worden teruggenomen (tenzij de *gokenin* een ernstige overtreding beging). Toen Gotoba in ditzelfde jaar het onteigenen van een stuk land van een *gokenin* eiste, weigerde de shōgun Minamoto Sanetomo (1192-1219) aan deze eis te gehoorzamen. Voor dit incident stoorde Gotoba zich al aan de aantasting van de macht van het keizerlijk hof door het bestaan van het shogunaat, maar deze gebeurtenis legde de basis voor Gotoba's beslissing om in actie te komen en een opstand te beginnen die later bekend zou staan als de Jōkyū oorlog (Hirota 1989, p. 178-9). In de jaren die volgden, botsen de twee machten meerdere malen over deze regeling. In het jaar 1208 stelde een van Gotoba's vertrouwelingen (en dichter) aartsbisschop Jien (1155-1225) een dissertatie voor, waarin hij beargumenteert dat het verlies van het heilige zwaard (één van de drie keizerlijke regalia) kan worden gezien als een symbool voor de overdracht van het militaire gezag van het keizerlijk hof naar het shogunaat. Deze interpretatie van Jien is Gotoba niet ontgaan en zal hem zeker niet hebben befallen (Hirota 1989, p. 180-1). Hoogstwaarschijnlijk is het verlies van het zwaard de aanleiding die Gotoba's passie voor het smeden van zwaarden aanwakkerde. In het jaar 1212 gaf Gotoba de opdracht voor een zoektocht naar het heilige zwaard (Hirota 1989, p. 180-1). De ontevredenheid met het shogunaat kwam tot uiting in Gotoba's poëzie. Hij droeg gedichten op aan shinto heiligdommen waarin hij zijn verlangen naar het herstel van de keizerlijk macht uitte. Hieronder volgt één van deze gedichten die hij in het jaar 1208 aan de Sumiyoshi schrijn opdroeg:

奥山の	<i>Okuyama no</i>	Diep in de bergen baan ik mij
おどろが下も	<i>odoro ga shita mo</i>	een weg, trappend door de
踏み分けて	<i>fumiwakete</i>	overwoekerende doornstruiken.
道ある世ぞと	<i>michi aru yo zo to</i>	Ik laat de mensen weten dat de
人に知らせむ	<i>hito ni shirasen</i>	weg wél bestaat in deze wereld!

Gotoba-in, *Shin kokinwakashū* boek 17, nr.1635 (gedicht nr.1)

Het woord *odoro* betekend overwoekerende doornstruik, maar kan ook verwijzen naar de adel. Het woord *michi* betekend hier letterlijk “de weg (door de doornstruiken)”, maar verwijst hier ook naar “de weg van poëzie”. Gotoba wil laten zien dat deze weg van poëzie, die sterk geassocieerd wordt met

het keizerlijk hof, nog wél bestaat in een wereld die overwoekerd is door doornstruiken. De wereld diep in de bergen en overwoekerd door doornstruiken symboliseert de wereld waarin het shogunaat bestaat. Dit gedicht roept een beeld op waarin Gotoba de hovelingen laat weten dat de macht van het keizerlijk hof niet is verdwenen en dat hij ze zal leiden in deze wereld vol met dreigingen van het shogunaat. (Hirota 1989, p. 176-8).

Zoals hierboven al kort vermeld, waren er ook interne conflicten in het shogunaat. Toen er in het jaar 1219 een aanslag werd gepleegd op shōgun Sanetomo en hij overleed, was er geen erfgenaam in de Minamoto clan die Sanetomo kon opvolgen. De Hōjō clan had namelijk alle directe bloedverwanten van Yoritomo en daarmee mogelijke opvolgers vermoord (Hirota 1989, p. 186). Vlak na de aanslag diende het shogunaat een verzoek in aan het keizerlijk hof om de vierde zoon van Gotoba te benoemen tot de volgende shogun, maar dit verzoek werd afgewezen door Gotoba (Hirota 1989, p. 184). De historicus en Japanoloog Jeffery Mass stelt dat Gotoba dit verzoekt weigerde om zowel de legitimatie van het shogunaat te ontkennen, als spanning binnen het shogunaat op te laten lopen (Mass 1979, p. 14). Zonder een geschikte erfgenaam voor de titel van shogun, zou het shogunaat zijn legitimiteit kunnen verliezen. Echter, de Hōjō liet de één-jarige Kujō Yoritsune aanstellen tot volgende shōgun en gebruikte hem als ‘marionetten-shogun’. Hirota stelt dat het feit dat er geen Minamoto shōgun meer was, een van de belangrijkste redenen was voor Gotoba om in opstand te komen tegen het shogunaat (Hirota 1989, p. 186). In deze jaren voorafgaand aan de Jōkyū oorlog ontstonden er verschillende kampen. Gotoba had zowel aanhangers in het keizerlijk hof —zeker niet alle adel stond achter Gotoba, sterker nog, de meerderheid van de hoge adel werkte niet mee aan Gotoba’s opstand— als onder de *gokenin* van het shogunaat. Ondertussen hadden de Hōjō ook supporters gekregen onder de aristocratie van het keizerlijk hof. Ondanks verschillende adviezen om de strijdbijl te begraven en te streven naar een gebalanceerde machtsverhouding tussen de twee regimes, besloot Gotoba in het jaar 1221 zijn bondgenoten bij elkaar te roepen. De volgende dag vaardigde de kanselarij van Gotoba een afkondiging uit waarin Hōjō Yoshitoki werd beschuldigd, omdat hij doelbewust uit de naam van shōgun Yoritsune had geregeerd en het keizerlijk gezag ondermijnde. Op deze grond eiste het keizerlijk hof het onmiddellijke ontslag van Yoshitoki. Kopieën van de afkondiging werden verzonden naar de andere clanhoofden. Aan zowel de kant van Gotoba, als aan de kant van het shogunaat werd gevreesd voor overlopers vlak voor de strijd zou beginnen. Bovendien hadden veel bondgenoten van het shogunaat nog steeds ontzag voor het keizerlijk hof.

Daarom besloot het shogunaat snel te handelen en het offensief te beginnen tegen de troepen van Gotoba. Zestien dagen lang werd er gevochten, maar de krijgsmacht van het shogunaat was veel groter dan die van het keizerlijk paleis en Gotoba werd gedwongen om zich over te geven. Zijn overgave is precies een maand na de uitvaardiging van de afkondiging (Hirota 1989, p. 188-203).

Leven op Oki

Twee maanden na de overgave van Gotoba, besloot het shogunaat Gotoba te verbannen naar de Oki-eilanden. In de *ritsuryō* (een rechtssysteem die al sinds de achtste eeuw in werking was) is Oki aangeduid als één van de zes plaatsen voor de meest zware gevallen van verbanning. Plekken werden gecategoriseerd op basis van hoe ver zij verwijderd waren van de hoofdstad. Oki valt in de categorie “verre afstand”. (De andere categorieën zijn “nabije afstand” en “middel-lange afstand.”) Hoe ernstiger de transgressie, hoe verder iemand werd verbannen. Ook Gotoba’s zoon en ex-keizer Juntoku (1197-1242) werd verbannen naar één van de meest verafgelegen locaties, het Sado-eiland (Stockdale 2015, p. 88-91). Voordat Gotoba begon met zijn lange reis naar Oki, schoor hij zijn kruin als een teken van religieuze toewijding aan het boeddhisme. Tijdens zijn reis naar Oki werd Gotoba streng bewaakt, omdat het shogunaat bezorgd was dat medestanders van Gotoba hem zouden bevrijden. Tijdens Gotoba’s ballingschap waren er overigens ook pogingen om hem te bevrijden en het keizerlijk hof diende daarnaast een formeel verzoek in voor het terughalen van de ex-keizer. Na een reis die tweeëntwintig dagen duurde en over land en zee ging, kwamen Gotoba met zijn aangewezen gezelschap aan in Oki. Daar kwam Gotoba onder toezicht en bescherming van de lokale en welvarende Murakami clan. Op het complex van de Genpuku tempel werd er een ingetogen verblijf gebouwd waar Gotoba de rest van zijn tijd in ballingschap zou doorbrengen (Hirota 1989, p. 217-21).

Poëzie en religie waren de twee voornaamste preoccupaties van Gotoba tijdens zijn ballingschap. Eén van zijn bekendste werken uit zijn ballingstijd is de gedichtencollectie *Entō hyakushū* (Honderd gedichten van het afgelegen eiland). Er bestaan verschillende manuscripten van deze collectie, omdat Gotoba het meerdere malen heeft herzien. Er wordt gedacht dat bepaalde versies gemaakt en herzien waren, om gelezen te worden door mensen uit de hoofdstad en bepaalde versies bedoeld waren voor publiek uit toekomstige generaties. Uit geannoteerde versies (van verschillende

personen) van het manuscript, weten wij ook dat verschillende versies van deze collecties daadwerkelijk in de hoofdstad circuleerden (Yoshino 2015). Uit de *Entō hyakushu* zal ik drie gedichten analyseren. Een ander bekend werk van Gotoba is *Eigo hyakushu waka* (Vijfhonderd gedichten), waarin Gotoba's houding tegenover de shinto goden en het boeddhisme naar voren komt. Gotoba koesterde wrok jegens de shinto goden waarin hij tijdens zijn heerschappij als keizer en in in vertrouwde. Het feit dat de *Eigo hyakushu waka* ook *shakkyō*-gedichten (gedichten over boeddhisme) bevat is opmerkelijk, aangezien Gotoba in de hoofdstad vrijwel geen *shakkyō*-gedichten schreef. De *Eigo hyakushu waka* bevat de meeste *shakkyō*-gedichten van Gotoba, maar andere collecties die geschreven zijn tijdens ballingschap bevatten ook *shakkyō*-gedichten. De *shakkyō*-gedichten uit de moeilijkheden die gepaard gaan met het bereiken van verlichting. Uit Gotoba's eigen commentaar op deze gedichten komt zijn ijverige houding in het bestuderen van de boeddhistische leer naar voren (Yoshino 2015). Verderop in deze scriptie zal ik drie van zijn *shakkyō*-gedichten analyseren en ingaan op zijn commentaar op één van deze gedichten.

In het jaar 1235 werd door ex-regent Fujiwara Michiie (1193-1252) een verzoek ingediend aan het shogunaat om Gotoba (en Juntoku) terug te brengen naar de hoofdstad. Michiie was de vader van zowel de regent Norizane (1210-1235) —en daardoor erg machtig binnen het keizerlijk hof— als de vader van de shōgun Yoritune. Een verzoek van Michiie kon daardoor niet lichtzinnig worden behandeld. Het shogunaat nam twee maanden de tijd om het verzoek te bespreken, maar wezen het verzoek uiteindelijk af. In de eerste jaren van zijn ballingschap had Gotoba wellicht nog een klein sprankje hoop op een pardon van het shogunaat en zijn terugkeer naar de hoofdstad, maar na deze afwijzing werd het duidelijk dat dat nooit zou gebeuren (Hirota 1989, p. 225-6).

In 1239, vier jaar na het verzoek, overleed Gotoba op vijfennegentig-jarige leeftijd aan een ziekte. Zijn ziekbed duurde ongeveer een maand en in deze tijd schreef hij zijn laatste wil, die later bekend zou komen te staan als *Gotoba Tennō shinkan goshuin okibumi* (Testament van Keizer Gotoba met zijn handafdruk), waarin hij vertelt wat er na zijn dood moet gebeuren met zijn landgoederen (Hirota 1989, p. 225-6).

Vandaag de dag wordt er met lof gesproken over Gotoba's prestaties in poëzie. De *Shin kokinshū* wordt gezien als een uiterst sierlijke mix van traditionele elegantie en de voorloper van innovatie poëzie (Hirota 1989, p. 17). Als patroon steunde hij het werk van andere dichters waaronder

Teika. Hij steunde ook veel vrouwelijke dichters en zorgde ervoor dat gedichten van vrouwelijke dichters werden opgenomen in verschillende collecties (Hirota 1989, p. 104). Ook is er één gedicht van hem door Teika opgenomen (weliswaar hoogstwaarschijnlijk later toegevoegd) in de beroemde collectie *Ogura hyakunin isshu* (Honderd mensen, één gedicht elk). Echter, vlak na zijn dood waren de acties van Gotoba politiek gevoelig. Zo heeft Teika tijdens het samenstellen van de *Shinchokusenshū* (Nieuwe keizerlijke collectie) de gedichten van Gotoba die waren opgenomen in het manuscript geschrapt voor de uiteindelijke versie. Dit deed Teika uit angst om niet per ongeluk het shogunaat te provoceren (Smits 1998, p. 429). Het shogunaat was op zijn beurt angstig voor Gotoba's wraakzuchtige geest. In de jaren vlak voor Gotoba's dood werd er al gevreesd dat Gotoba's geest als *ikiryō* (de geest van een levend persoon) het gemunt had op de Kujō clan. Belangrijke personen van de Kujō clan stierven namelijk één voor één (Smits 1998, p. 456-7). Ook na Gotoba's dood stierven er onverwachts drie generaals van de Jōkyū oorlog. Ook de jonge keizer Shijō (1231-1242), een kleinzoon van Gotoba's broer, stierf in een noodlottig ongeval. Hierdoor bleven alleen de kleinzonen van Gotoba over als mogelijke troonopvolgers en het was inderdaad Gotoba's kleinzoon Gosaga (1220-1272) die hierna de troon besteeg. De bezorgdheid was zo groot dat ze Gotoba's postume titel Kentoku-in veranderde naar Gotoba-in. De naam Kentoku-in leek namelijk te veel op de Sutoku-in, wiens wraakzuchtige geest (onryō) de Genpei oorlog zou hebben veroorzaakt. Acht jaar na zijn dood werd Gotoba (en Juntoku) vereerd in de Yukinoshita schrijn in Kamakura. Er vonden niet langer onheilspellende tragedies plaats en het shogunaat had het gevoel dat het gelukt was om Gotoba's wraakzuchtige geest te kalmeren (Hirota 1989, p. 262-5).

De poëtica van ballingschap

De literatuurhistoricus Haruno Shirane analyseert in zijn boek *The Bridge of Dream: A Poetics of "The Tale of Genji"* (De brug van de droom: Een poëtica van "Het verhaal van Genji, 1987) verschillende aspecten van de *Genji monogatari*. In het tweede hoofdstuk "The Poetics of Exile (de poëtica van ballingschap)" focust Shirane zich op Genji's verbanning in het hoofdstuk "Suma". Vanwege zijn affaire met een gemalin van de keizer, werd Genji ontheven van zijn functie. Wetende dat zijn overtreding ernstige gevolgen zou hebben, besloot Genji om zich terug te trekken in Suma in een zelfopgelegde ballingschap. Genji's ballingschap en zijn terugkeer uit ballingschap volgen het patroon van "de ballingschap van de jonge edelman (*kishu ryūri tan*)" waarin een jonge aristocraat (of god) een zware beproeving moet doorstaan in een ver land. Tijdens deze beproeving toont hij moed, ontwikkelt hij zich mentaal en verwerft hij macht en respect. Hij keert terug als een held (Shirane 1987, p. 3-5). Genji's zelfopgelegde ballingschap was een tactische zet, bedoeld om de kroonprins te beschermen en het voorkomen van een streng vonnis, zoals een geforceerd ballingschap van de categorie "verre afstand", wat zijn politieke carrière volledig zou beëindigen (Shirane 1987, p. 13-4). Het "Suma" hoofdstuk begint met Genji die afscheidt neemt van verschillende mensen in de hoofdstad. Shirane merkt op dat "In een typische scène bezoekt de held (Genji) iemand, praat, wisselt gedichten uit en vertrekt (Shirane 1987, p. 18)." Ook zijn er scènes waarin Genji een gedicht verstuurt. Deze afscheidsscènes beslaan meer dan één derde van het hoofdstuk "Suma". Hierna worden er enkele regels gewijd aan het beschrijven van de reis op weg naar Suma. In deze *ribetsu*-gedichten of afscheidsgedichten deelt Genji zijn zorgen over de toekomst, zweert hij in gedachten verbonden te blijven of uit hij zijn verdriet om gescheiden te zijn van zijn dierbaren en de hoofdstad. Vervolgens richt het hoofdstuk "Suma" zich op Genji's tijd in Suma. Tijdens zijn ballingschap maakt Genji verschillende gedichten met toespelingen op andere bekende (fictionele) dichters in ballingschap, zoals Ariwara Yukihira (818-893), die ook werd verbannen naar Suma en Ono Takamura (802-853) die werd verbannen naar de Oki-eilanden. In het proza van het "Suma" hoofdstuk worden ook toespelingen gemaakt op andere bekende Japanse bannelingen, zoals Minamoto Takaakira (914-983), die verbannen werd in het jaar 969 door de Fujiwara clan, maar ook naar Chinese bannelingen zoals Bai Juyi (772-846), die gedegradeerd tot een lage positie ver weg van de hoofdstad Chang'an (hedendaags Xi'an) in 815. Shirane beweert dat met de toespelingen op Bai Juyi en andere

Chinese dichters, Murasaki Shikibu (de schrijver van de *Genji monogatari*) een beeld oproept van de kluizenaarsdichter afkomstig uit een lange Chinese traditie. De kluizenaarsdichter trekt zich terug uit het openbare leven aan het hof en houdt zich bezig met religieuze en esthetische activiteiten ver weg van de hoofdstad. Aan het keizerlijk hof in Japan waren bezigheden die geassocieerd werden met *miyabi* (hoofse elegantie) de esthetische activiteiten. Niet alleen het schrijven van gedichten valt hieronder, maar ook activiteiten zoals het reciteren van soetra's werden beschouwd als *miyabi*-activiteiten. "In plaats van een verslagen man af te beelden die een complot smeedt of zich voorbereidt om terug te keren aan de macht, presenteert Murasaki Shikibu een held die, in de traditie van de Chinese kluizenaarsdichter, het gewaad van een heremiet aantrekt en zich wijdt aan religie, kunst en schrijfkunst, en die uiteindelijk, door het delicate vlechtwerk van toespelingen en poëtische taal, naar voren komt als een overwinnaar, zelfs in een nederlaag (Shirane 1987, p. 22).

Shirane merkt op dat aan het begin van de Kamakura periode de *Genji monogatari* werd erkend als een hoogstaand literatuur werk, maar dit niet was om zijn fictieve proza, maar om zijn gedichten en poëtische passages. Sterker nog, in de Heian periode werd fictieve proza en de *monogatari* gezien "als een frivool tijdverdrijf voor vrouwen en kinderen die geen Chinees konden lezen, de officiële taal van de het hof en religie (Shirane 1987, p. xvi)." Vergeleken met het proza, kregen de gedichten van de *Genji monogatari* wel veel waardering. Shunzei schreef zelfs in zijn commentaar op één van de gedichten in de *roppyakuban uta awase* (Dichtwedstrijd in zeshonderd ronden, 1192) het volgende: "Het is zeer betreurenswaardig als iemand poëzie schrijft zonder de *Genji monogatari* te hebben gelezen (McAuley 2019, p. 471)." Ook Teika prees de *Genji monogatari* vanwege zijn poëtische verfijning (Shirane 1987, p. xvii). Gotoba heeft geen proza geschreven, waarmee we de poëtica van ballingschap die Shirane observeert in de *Genji monogatari* kunnen vergelijken. Wel zijn er talrijke gedichten die Gotoba schreef tijdens zijn ballingschap, die we met de poëtica van ballingschap kunnen vergelijken. Dit zal ik doen aan de hand van vier onderdelen van Shirane's poëtica van ballingschap: afscheidsgedichten, gedichten met toespelingen, gedichten over geloof en gedichten over isolatie, eenzaamheid en heimwee. Eerst analyseer ik een selectie van Gotoba's gedichten die onder deze categorieën vallen. Veel van deze geselecteerde gedichten komen uit collecties waarvan gedacht wordt dat het Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens' uit. Na de analyse vergelijk ik het met Shirane's poëtica van ballingschap en stelt ik vast of Gotoba een zelfde poëtica van ballingschap aanhoudt.

Analyse van de gedichten in ballingschap

Afscheidsgedichten

Er zijn twee historische bronnen waarin de Jōkyū opstand en haar nasleep worden besproken. Dit zijn de *Azuma kagami* en de *Jōkyūki*. De *Azuma kagami* bespreekt de gebeurtenissen van het Kamakura shogunaat vanaf de opstand van Minamoto Yoritomo tegen de Taira clan in 1180 tot het einde van de regeringsperiode van de zesde shōgun Munetaka Shinnō (1242-1274) in het jaar 1266 en bestaat uit tweeënvijftig secties. Eén sectie (sectie vijfenveertig) is verloren gegaan. De *Azuma kagami* als geheel kreeg zijn huidige vorm ergens in de veertiende eeuw, maar waarschijnlijk bestond het grootste gedeelte van de tekst al in het jaar 1270 (McCullough 1968, p. 102-3). De *Jōkyūki* (soms ook bekend als de *Jōkyū ikusa monogatari* of de *Jōkyū heiranki*) is het laatste deel van de *Shibukassenjō* (de vierdelige oorlogsrapportages) en behandelt de toedracht van de Jōkyū opstand, het verloop van de strijd en de bestraffingen van de verantwoordelijken (Kokushidaijiten z.d.). De auteur is niet bekend, maar er wordt verondersteld dat het geschreven is door een man die zelf enkele van de besproken gebeurtenissen meemaakte (McCullough 1964, p. 163-4). Ondanks dat de historische betrouwbaarheid van zowel de *Azuma kagami*, als de *Jōkyūki* in twijfel kan worden getrokken, bieden ze ons inzicht in Gotoba's dagen vlak voor en na zijn vonnis. In *Azuma kagami* worden twee gedichten toegeschreven aan Gotoba, die hij zou hebben geschreven nadat hij gearriveerd was in de haven van Ohama in de provincie Izumo (gelegen in de huidige prefectuur Shimane). Vanaf deze haven zou Gotoba zijn reis naar Oki voortzetten via een boot. Volgens de *Azuma kagami* zouden de krijgers die Gotoba begeleidden tijdens zijn tocht over land, vanaf de haven weer terugkeren naar de hoofdstad. Van deze gelegenheid maakte Gotoba gebruik om twee gedichten te schrijven en te versturen naar zijn moeder Shichijō-in (1157–1228) en zijn gemalin (en de moeder van Juntoku) Shumeimon-in (1171–1257). Dit zijn de twee gedichten:

たらちねの	<i>Tarachine no</i>	Met een lichaam zo vluchtig als
消えやらで待つ	<i>kieyarade matsu</i>	dauw, zonder te verdwijnen wacht
露の身を	<i>tsuyu no mi wo</i>	mijn moeder op mij.
風よりさきに	<i>kaze yori sakini</i>	Ik wil haar hoe dan ook nog een keer
いかで問はまし	<i>ikade toha mashi</i>	bezoeken, voordat de wind dat doet.

Gotoba-in, *Azuma kagami* (nr. n.v.t.) (gedicht nr.2)

知るらめや	<i>Shiru rame ya</i>	De plevieren op het strand van
うきめをみほの	<i>ukime wo miho no</i>	Miho, zouden zij mijn ellende
浦千鳥	<i>ura chidori</i>	begrijpen? Begrijpen zij de aanblik
なくななくしほる	<i>naku naku shihoru</i>	van mijn uitgewrongen mouwen, die
袖のけしきを	<i>sode no keshiki wo</i>	doordrenkt waren met tranen.

Gotoba-in, *Azuma kagami* (nr. n.v.t.) (gedicht nr.3)

Het eerste gedicht schreef Gotoba voor zijn moeder, in dit gedicht aangeduid als *tarachine*. De passage *kieyarade matsu tsuyu no mi wo* betekend “de dauw die zonder te verdwijnen wacht” en verwijst naar Gotoba’s moeder die (net zoals de dauw) wacht (op Gotoba’s bezoek) zonder te sterven. Gotoba wenst zijn moeder “hoe dan ook ontmoeten (*ikade toha*)”, voordat de wind dat doet “en haar misschien wegblaast”. In het tweede gedicht vraagt Gotoba zich af of de plevieren op het strand van Miho (*miho no ura chidori*) afweten van Gotoba’s ellende (*ukime*). Zowel het getjirp van de plevieren, als Gotoba’s gehuil worden geuit in de woorden *nakunaku*. De passage *shihoru sode no keshiki* tekent het beeld dat de mouwen van Gotoba’s gewaad doordrenkt zijn met zijn tranen. Beide gedichten uiten Gotoba’s verdriet om zijn huidige situatie, maar rekening houdend met het feit dat Gotoba deze gedichten aan twee dierbaren schreef, uiten de gedichten hoogstwaarschijnlijk ook zijn verdriet om van hen gescheiden te zijn.

De *Jōkyūki* bevat een ander gedicht die Gotoba tijdens zijn reis naar Oki schreef. Dit gedicht zou hij ook geschreven hebben in de haven van Ohama waar Gotoba en zijn gezelschap wachtten op gunstige wind die hen veilig zou laten aankomen bij de Oki-eilanden.

都より	<i>Miyako yori</i>	Zelfs de wind die vanuit de
吹きくる風も	<i>fukikuru kaze mo</i>	hoofdstad komt waaien, bereikt
なきものを	<i>nakimono wo</i>	(mij) niet, maar de brekende
沖うつ波ぞ	<i>oki utsu nami zo</i>	golven van de open zee,
常に問いける	<i>tsuneni toikeru</i>	bezoeken mij voortdurend.

Gotoba-in, *Jōkyūki* (nr. n.v.t.) (gedicht nr.4)

In dicht gedicht is de wind een metafoor voor nieuws of brieven. Gotoba betreurd dat het nieuws uit de hoofdstad hem niet bereikt (letterlijk: “die heeft hij niet (*nakimono*)”). Het woord *oki* betekend open zee, maar is een homofoon van Oki-eilanden en verwijst dus ook naar “de brekende golven van Oki”. Dit gedicht werd ook gestuurd naar zijn moeder Shichijō-in, die vervolgens antwoordde met het volgende gedicht:

神風や	<i>Kamikaze ya</i>	O! Goddelijke wind, laat hem
今一度は	<i>ima hitotabi ha</i>	(Gotoba) nog éénmaal met de
吹きかへせみも	<i>fuki kahese mimo</i>	wind terugkeren. Indien de
すそ河の	<i>suso gawa no</i>	Mimosuso-rivier door blijft
流れたえずは	<i>nagare taezu ha</i>	stromen.

Shichijō-in, *Jōkyūki* (nr. n.v.t.) (gedicht nr.5)

De Mimosuso-rivier (ook wel de Isuzu-rivier) loopt door het terrein van de Ise-schrijn, waar de zonnegodin Amaterasu wordt vereerd. Amaterasu wordt beschouwd als de goddelijke voorouder van de keizerlijke familie. Vandaar dat de Mimosuso-rivier ook verwijst naar de keizerlijke linie “die zonder op te houden blijft stromen (*nagare taezu*)” (Kubota et al. 1992, p. 355-6). In dit gedicht wordt Shichijō-in’s hoop voor de voorspoed van de keizerlijke linie geuit en verzoekt ze de goden om Gotoba nog één keer te ontmoeten.

Gedichten met toespelingen

Zoals Terashima al opmerkt maakt Gotoba vaak toespelingen op gedichten van Sugawara Michizane (845-903) en op gedichten uit het “Suma” hoofdstuk van de *Genji monogatari* in de gedichtencollecties *Gotoba-in onji uta-awase* (Gedichtenwedstrijd van ex-keizer Gotoba zelf) en *Entō*

on *uta-awase* (Gedichtenwedstrijd van het afgelegen eiland) (Terashima 2015, p. 350). Na het slagen van zijn ambtelijk examen als student Chinese literatuur (*shūsai*) aan de *Daigaku-ryō* (de universiteit waar mannen werden opgeleid voor een functie aan het keizerlijk hof in de Nara en Heian periodes), begon Michizane zijn carrière aan het keizerlijk hof met een relatief hoge rang. Hij wist zich op te werken tot de positie “Minister van Rechts (*udaijin*)”. Daarnaast werd hij gepromoveerd tot “Doctor in de Letteren (*monjō hakase*)” aan de *Daigaku-ryo*. Ook stond hij bekend als een vooraanstaand dichter in Sinitische poëzie (*kanshi*). Een van Michizane’s bekendste gedichten is overigens geschreven in het Japans. Dit *waka*-gedicht wordt verderop in deze scriptie besproken. De Fujiwara-clan die veel macht had binnen het keizerlijk hof, begon Michizane te zien als een bedreiging. In het jaar 901 beschuldigde Fujiwara Tokihira (871-909) (overigens “Minister van Links (*sadaijin*)”) Michizane van samenzwering tegen de keizer Daigo (884-930). Michizane werd gedegradeerd tot een lage ambtelijke functie in Dazaifu (in Kyushu). Hier stierf hij twee jaar later. Na zijn dood werd de hoofdstad getroffen door rampen zoals een plaag, droogte, blikseminslagen en overstromingen. De zonen van de keizer Daigo stierven één voor één. Het hof dacht dat de overleden Michizane veranderd was in een wraakzuchtige geest (*onryō*). Om Michizane tevreden te stellen bouwde het keizerlijk hof de *Kitano tenmangū* (tot op de dag van vandaag is dit een bekende schrijn in Kyoto) en wijde het aan Michizane. Ook werden Michizane’s titel en ambt postuum hersteld. Nog eens zeventig jaar later werd Michizane vereerd als *tenjin*, de *kami* (godheid) van academici en educatie (Borgen 1986). Michizane is hierdoor één van de bekendste dichters van de Heian periode (en wellicht in de gehele Japanse geschiedenis). Dat Gotoba vaak verwijst naar Michizane’s gedichten lijkt dan ook vanzelfsprekend. Hieronder volgt een voorbeeld van een van zijn gedichten die een dergelijke toespeling maakt:

故郷の	<i>Furusato no</i>	De struikklover met weinig blaadjes aan
もとあらの小萩	<i>motoara no kohagi</i>	de onderkant uit mijn geboorteplaats,
いく秋か	<i>iku aki ka</i>	hoeveel herfst en zijn er verstreken sinds
あるじよそなる	<i>aruji yosonaru</i>	haar meester vervreemd raakte? Toch
花匂ふらん	<i>hana niofu ramu</i>	zijn haar bloemen nog altijd geurig

Gotoba-in, *onji uta-awase* 5e ronde rechts (gedicht nr.6)

Dit gedicht is opgenomen in de collectie *Gotoba-in onji uta-awase*. Deze gedichtenwedstrijd bevat twintig gedichten (in tien rondes) die alle door Gotoba zelf zijn geschreven in zijn vierde jaar van ballingschap. De collectie werd naar de hoofdstad verzonden om daar beoordeeld te worden door Fujiwara Ietaka (1158-1237). Zowel Terashima, als Higuchi en Kuboto merken op dat deze gedichten Gotoba's oprechte emoties van melancholie en eenzaamheid uitdrukken die overeenkomen met Gotoba's werkelijke situatie van ballingschap (Terashima 2015, p. 347-9). Gotoba vraagt zich af hoe vaak het al herfst geweest is (*iku aki ka*) sinds hij naar Oki is verbannen. Hij richt zijn vraag naar "het kleine struikje met weinig blaadjes aan het begin van de stam (*motoara no kohagi*)" uit de hoofdstad. Gotoba verwijst naar zichzelf als de meester (*aruji*) van het kleine struikje, die vervreemd is geraakt (*yoso naru*). Toch vermoedt hij dat de bloemen van het struikje nog steeds lekker ruiken. Gotoba alludeert in dit gedicht naar een bekend gedicht van Michizane, dat hij tijdens zijn ballingschap in Dazaifu schreef:

東風吹かば	<i>Kochi fukaba</i>	Als de wind uit het oosten waait,
匂ひおこせよ	<i>niohi okose yo</i>	zend me dan jullie geur
梅の花	<i>ume no hana</i>	bloesems van de pruimenboom.
主なしとて	<i>aruji nashi tote</i>	Jullie baas is dan wel weg,
春を忘るな	<i>haru wo wasuru na</i>	maar vergeet de lente de niet

Sugawara Michizane, *Shūi wakashū* boek 16, nr.1006 (gedicht nr.7, Nederlandse vertaler onbekend)

Dazaifu ligt in het westen ten opzichte van de hoofdstad. Michizane verzoekt de pruimenbloesem om haar geur naar Michizane in Dazaifu te sturen (*okose*) wanneer de oostelijke wind waait (*kochi fukaba*). Ook beveelt Michizane de pruimenbloesem om niet de lente te vergeten (*haru wo wasuru na*) en te bloeien. Dit zou de pruimenbloesem wellicht kunnen vergeten omdat haar meester Michizane er niet is (*aruji nashi*). Hoewel Gotoba verwijst naar het kleine struikje en Michizane naar de pruimenbloesem, noemen beiden zichzelf de meester van deze geurige plant uit de hoofdstad. Gotoba en Michizane verkeren in een soort gelijke situatie en zijn gedwongen gescheiden van (deze planten in) de hoofdstad. De geur van de planten zouden voor beiden herinneringen ophalen aan het keizerlijk hof. Beide gedichten uiten heimwee en verdriet om de gedwongen verwijdering van het hof (Terashima 1952, p.347-350).

Gotoba maakt niet alleen een toespeling op Michizane's gedicht maar verwijst ook naar een gedicht van Fujiwara Yoshitsune (1169-1206) en gebruikt precies hetzelfde begin:

故郷の	<i>Furusato no</i>	De struikklaver met weinig
もとあらの小萩	<i>motoara no kohagi</i>	blaadjes aan de onderkant uit
咲きしより	<i>saki shi yori</i>	mijn geboorteplaats, omdat zij
夜な夜な庭の	<i>yonayona niwa no</i>	bloeit, wordt de maan nacht na
月ぞうつろふ	<i>tsuki zo utsurofu</i>	nacht weerspiegelt in mijn tuin.

Fujiwara Yoshitsune, *Shin Kokinwakashū* boek 5, nr.393 (gedicht nr.8)

Yoshitsune's gedicht is opgenomen in de *Shin kokinwakashū* en was een tijdgenoot van Gotoba. Yoshitsune's gedicht is daarnaast ook opgenomen in de collectie *Jidai fudō uta-awase* (gedichtenwedstrijd van verschillende tijdperken) (in de achtentwintigste ronde) die Gotoba in zijn ballingschap samenstelde (Terashima 1952, p. 507-8). Waarschijnlijk vond Gotoba Yoshitsune's gedicht aangrijpend en gebruikte bewust precies dezelfde openingspassage in zijn eigen gedicht. Hirota merkt op dat “Gotoba de gewoonte had om boeiende zinnen van zijn tijdgenoten over te nemen en deze in zijn eigen gedichten te gebruiken, (...) (Hirota 1989, p. 337)”, maar verklaart ook dat dit geen onderdeel was van de geaccepteerde technieken van allusieve poëzie (Hirota 1989, p. 337-341).

Ook Gotoba zelf waarschuwt in zijn poëzieverhandeling *Gotoba no in gokuden* (De geheime leer van ex-keizer Gotoba) om niet achteloos passages van getalenteerde dichters ongewijzigd over te nemen. Deze verhandeling bevat Gotoba's visie op poëzie en gaat in op de basiskennis voor het schrijven van gedichten en vaardige dichters. Het woord *kuden* betekend letterlijk “mondelinge overdracht” en werd gebruikt in het esoterisch boeddhisme voor de geheime rituele overdracht van kostbare kennis door een meester aan een leerling (vandaar de vertaling “geheime leer”). Vanaf de twaalfde eeuw werd het woord *kuden* ook gebruikt voor poëzieverhandeling (Brower 1972, p. 22-3). In de *Gotoba no in gokuden* gaat Gotoba ook in op het kopiëren van passages van andere gedichten in diens eigen gedichten. Imitatie van gedichten kon vakkundig uitgevoerd worden, mits de imitatie ervoor zorgde dat de betekenis van het oudere gedicht werd opgenomen in het nieuwe gedicht en het bijdraagt aan de complexiteit van het nieuwe gedicht (Brower 1972, p. 33-4). Hoe de betekenis van Yoshitsune's gedicht wordt opgenomen in Gotoba's gedicht is onduidelijk. De *hagi*, of struikklaver

(Latijn: *Lespedeza*) is de meestvoorkomende plant in de Manyōsū (Asahi Shimbun 2021). Bovendien maakt Yoshitsune is zijn eigen gedicht een toespeling op een gedicht uit de *Kokinshū*. Om de extra betekenis die geïncorporeerd wordt in Gotoba's gedicht te achterhalen, is een diepgaander onderzoek naar Yoshitsune's gedicht en poëtische associaties nodig.

De *Masukagami* bevat een aantal gedichten van Gotoba die niet zijn overgeleverd in andere bronnen. De *Masukagami* is een historisch verslag vanaf het jaar 1180 tot het jaar 1333. Het is waarschijnlijk door de hoveling Nijō Yoshimoto geschreven (1320-1388) in de latere helft van de veertiende eeuw geschreven. Er zijn twee versies van de *Masukagami*; een versie met zeventien delen en een versie met twintig delen. Het tweede deel “De nieuwe eilandwacht” bespreekt de Jōkyū opstand en Gotoba's ballingschap (Kokushidaijiten C z.d.). Ook de gedichten in de *Masukagami* worden gezien als een weergave van Gotoba's ‘werkelijke situatie en oprechte gevoelens’ (Terashima 2015, p. 345). De schrijfstijl van de *Masukagami* is beïnvloed door de *Genji monogatari*. Yoshino bespreekt een passage uit de *Masukagami* met Gotoba die een exacte nabootsing lijkt te zijn van een passage van de *Genji monogatari* met Genji (Yoshino 2015, p. 161.) Ook Hirota claimt dat de *Masukagami* de *Genji monogatari* imiteert. De manier waarop Gotoba wordt weergegeven — voornamelijke zijn artistieke bezigheden aan het keizerlijk hof en zijn droevige leven in ballingschap — doet denken aan Genji (Hirota 1989, p. 28). Het is dan ook erg aannemelijk dat in het volgende gedicht Gotoba bewust een van Genji's gedichten in ballingschap citeert:

八百よろづ	<i>Yaho yorodzu</i>	De acht miljoen goden hebben
神もあはれめ	<i>kami mo ahare me</i>	medelijden met mij, omdat mijn
たらちねの	<i>tarachine no</i>	moeder wacht op mij en zij
我待ちえんと	<i>ware machi en to</i>	houdt het jade koord (des
絶えぬ玉の緒	<i>taenu tama no wo</i>	levens) vast.

Gotoba-in, *Masukagami* hfdst. *De nieuwe eilandwachter* (gedicht nr.9)

Gotoba schreef dit gedicht nadat hij bericht had ontvangen over zijn stervende moeder. De passage “de acht miljoen goden (*yaho yorodzu kami*)” verwijst naar een groot aantal godheden van het shintoïsme. Gotoba smeekt deze goden om zijn moeder (*tarachine*) nog één keer te kunnen ontmoeten voordat ze sterft. Het woord *tama no wo* betekend letterlijk “een koord van jade”, maar verwijst ook

naar het leven van Gotoba's moeder. Het jade koord niet doorknippen is een metafoor voor Gotoba's moeder die vastklampt aan het leven. Het gedicht maakt duidelijk hoe veel Gotoba ernaar verlangt om zijn moeder nog een keer te ontmoeten voordat ze sterft. Het begin van dit gedicht heeft Gotoba ongewijzigd overgenomen van een gedicht uit het "Suma" hoofdstuk van de *Genji monogatari*. Dit is Genji's gedicht:

八百よろづ	<i>Yaho yorodzu</i>	Zouden de acht miljoen goden
神もあはれと	<i>kami mo ahare to</i>	geen medelijden voelen?
思ふらむ	<i>omofu ramu</i>	Aangezien ik zoiets als een
犯せる罪の	<i>okaseru tsumi no</i>	zonde, niet heb begaan.
それとなければ	<i>soreto nakereba</i>	

Hikaru Genji, *Genji monogatari* hfdst. *Suma* (gedicht nr.10)

In dit gedicht claimt Genji onschuldig te zijn en impliceert daarmee dat zijn ballingschap onterecht was. Zoals hierboven al vermeldt, verklaart Gotoba in de *Gotoba no in gokuden* dat een imitatie van een ander gedicht op zijn plaats was, wanneer de betekenis van het oude gedicht, wordt opgenomen in het nieuwe gedicht. Als wij Gotoba's eigen stelling toepassen op Gotoba's gedicht, beweert Gotoba dus ook onterecht gestraft te zijn. Uit de *Azuma kagami* en de *Jōkyūki* blijkt ook dat Gotoba zijn verantwoordelijkheid voor de oorlog ontkende (McCullough 1968, p. 201 & McCullough 1964, p. 130). Het zou kunnen dat Gotoba hier oprecht van overtuigd was. Zoals Hirota al opmerkt: "(...) misschien hanteerde hij (Gotoba) de oude regel dat keizers en afgetreden keizers boven elke wet of uitspraak stonden die wel op anderen van toepassing was (Hirota 1989, p. 209)". Een allusie op dit specifieke gedicht van Genji zou hoogstwaarschijnlijk bewust gemaakt zijn door Gotoba. Toch moet er rekening gehouden worden dat Gotoba wellicht refereerde naar een gedicht van zijn tijdgenoot Minamoto Michichika (1149-1202) (Yoshino 2015, p. 382). Michichika's gedicht was opgenomen in een van Gotoba's dichtwedstrijden in de hoofdstad, de *Sengo hyakuban uta-awase* (dichtwedstrijd in vijftienhonderd ronden).

八百よろづ	<i>Yaho yorodzu</i>	De gelofte van de acht miljoen
神のちかひも	<i>kami no chika himo</i>	goden, is werkelijk de zegen
まことには	<i>makoto ni wa</i>	van de Boeddha van de drie
三世の仏の	<i>miyo no hotoke no</i>	werelden.
めぐみなりけり	<i>megumi nari keru</i>	

Minamoto Michichika, *Sengo hyakuban uta-awase* nr.2903 (gedicht nr.11)

Deze wedstrijd werd gehouden in de jaren 1201 tot 1203. Dit gedicht van Michichika werd niet beoordeeld, omdat Michichika overleed voor de voltooiing van de wedstrijd (Yasui 2004). “De gelofte (*chika*)” van de acht miljoen goden, verwijst naar de eed van de shinto goden en de Boeddha's om alle bewuste wezens te redden. Wanneer Gotoba een allusie maakt op dit gedicht van Michichika, zou Gotoba's gedicht ook kunnen worden gezien als een gebed aan de Boeddha om zijn moeder te beschermen (Yoshino 2015, p. 382).

Gedichten over geloof

Zoals vermeld in de bespreking over Gotoba's leven, hield Gotoba zich veel bezig met religie. Vijf dagen voor zijn vertrek naar Oki verzocht Gotoba om één van zijn favoriete hovelingen, Fujiwara Yoshishige (1205-overlijdensdatum onbekend), nog éénmaal te ontmoeten. Yoshishige was een zoon van Fujiwara Hideyoshi (1184-1240), die in het jaar 1201 door Gotoba werd aangewezen als één van de veertien leden van de *wakadokoro* (het bureau van *waka* poëzie). Yoshishige's ooms Fujiwara Hideyasu (geboortedatum onbekend-1221) en Fujiwara Hidezumi (geboortedatum onbekend-1221) waren beide generaals van Gotoba in de Jōkyū opstand. Gotoba was erg hecht met deze familie en heeft zelfs Yoshishige zijn naam gegeven. De naam die Gotoba aan Yoshishige gaf was Iō. De naam Yoshishige kreeg hij toen hij volwassen werd. Yoshishige kreeg van het shogunaat de opdracht om zijn kruin te scheren als teken van religieuze toewijding aan het boeddhisme en nam de naam Sairen aan. Hiermee hoopte het shogunaat Gotoba te overtuigen om hetzelfde te doen. Gotoba scheerde ook zijn kruin en nam de religieuze naam Ryōzen aan (Hirota 1989, p. 216-7). Uit verschillende documenten blijkt dat Gotoba zich tijdens zijn ballingschap ijverig in de boeddhistische leer verdiepte. Yoshino gaat in op de verschillende teksten die verband houden met Gotoba's geloof en zijn geschreven tijdens zijn ballingschap. Dit doet ze in het hoofdstuk *Shinbutsu no shrinkō* (Geloof in de

shinto- en boeddhistische goden). Deze teksten zal ik in deze scriptie niet behandelen. Wel zal ik (een selectie van) Gotoba's *shingi*-gedichten (gedichten over shintoïsme) en *shakkyō*-gedichten (gedichten over boeddhisme) behandelen. De meeste van deze gedichten zijn te vinden in de collectie *Eigo hyakushu waka* (Vijfhonderd gedichten). De collectie bevat tien *shingi*-gedichten en zeventien *shakkyō*-gedichten. In tegenstelling tot de *Gotoba-in onji uta-awase* en *Entō on uta-awase*, wordt door Terashima geoordeeld dat de *Eigo hyakushu waka* een stilistisch karakter heeft en niet noodzakelijkerwijs Gotoba's oprechte gevoelens uit. De historicus Itō Kei merkt op dat de *shingi*-gedichten juist een werkelijk en unieke situatie uiten, en dat hierdoor de collectie niet kan worden beschouwd als puur stilistisch. Uit Yoshino's analyse van de *shingi*-gedichten blijkt dat Gotoba's geloof in de shinto goden (waarop hij nog vertrouwde vóór zijn verbanning) was omgeslagen in wrok, omdat deze goden zijn wensen niet hadden vervuld:

諸神を	<i>Morogami wo</i>	Ik heb vertrouwd op de vele goden.
頼みしかひ	<i>tanomishi kahi</i>	En inderdaad, het leverde mij niets
ぞなかりける	<i>zo nakeri keru</i>	op. Echter, (het water van) het
井出のしがらみ	<i>ide no Shigarami</i>	afgedamde stroompje kan ik niet
手にはくまねど	<i>te ni ha kuma nedo</i>	met mijn handen opscheppen.

Gotoba-in, *Eigo hyakushu waka* nr.90 (gedicht nr.12)

In dit gedicht uit Gotoba zijn frustraties tegenover “de vele goden (*morogami*)”, waarop hij in het verleden in vertrouwde (*tanomishi*). Dit leverde Gotoba niets op (letterlijk: “het resultaat was er niet (*kahi zo nakari keru*)”). De passage *ide no shigarami* betekend letterlijk een “stroompje dat is afgedamd”, maar verwijst hier ook naar iets (hier de vele goden) dat zaken of mensen blokkeert. Het werkwoord *kumu* kan hier geïnterpreteerd worden op twee manieren: de eerste betekenis is het opscheppen van water; de andere betekenis is het inleven in het gevoel van iemand anders. In de laatste twee zinnen van het gedicht geeft Gotoba toe dat hij zich niet inleeft in de gevoelens van de goden en waarom zij Gotoba's wensen hebben geblokkeerd. Echter, een van de gedichten die volgt op het bovenstaande gedicht suggereert dat Gotoba wel tot op zekere hoogte vertrouwen bleef houden in de Ise goden:

あはれ知れ	<i>Aware shire</i>	Begrijp mijn verdriet. Alhoewel
神の恵みは	<i>kami no megumi wa</i>	ik de zegen van de goden niet
知らねども	<i>shira ne domo</i>	ken, ik heb nog steeds een
伊勢まで猶も	<i>ise made naomo</i>	verborgen hoop tot de Ise
かくる頼みは	<i>kakuru tanomi ha</i>	Goden.

Gotoba-in, *Eigo hyakushu waka* nr.93 (gedicht nr.13)

In tegenstelling tot gedicht nummer 189, lijkt Gotoba in dit gedicht toe te geven dat er toch nog wat vertrouwen schuilt in de goden van de Ise-schrijn. Toch uit hij zijn intense emoties (*aware*) en ongenoegen tegenover de andere goden. Yoshino bespreekt alle *shingi*-gedichten van de *Eigo hyakushu waka* en daaruit blijkt dat Gotoba meerdere malen zijn ongenoegen tegenover de Kumano- en Sumiyoshi goden uit, maar inderdaad wel meer vertrouwen lijkt te hebben in de Ise goden (Yoshino 2015, p. 384-91).

Als we vanuit de *shingi*-gedicht naar de *Eigo hyakushu waka* kijken, lijkt het inderdaad een representatie te zijn van Gotoba's 'werkelijke gevoelens en zijn unieke situatie'. Echter, als wij kijken naar de *shakkyō*-gedichten van de *Eigo hyakushu waka*, komt het universele karakter die Terashima beargumenteert naar voren. Het volgende gedicht is hier een voorbeeld van:

我が頼む	<i>Wa ga tanomu</i>	Ik vertrouw op de bloesem van
みのりの花の	<i>minori no hana no</i>	de Dharma. Als het schijnt, laat
ひかりあらば	<i>hikari araba</i>	het mij leiden en dan ik zal niet
くらきに入らぬ	<i>kuraki ni iranu</i>	in het duister treden.
道しるべせよ	<i>michishirube seyo</i>	

Gotoba-in, *Eigo hyakushu waka* nr.100 (gedicht nr.14)

Hirota stelt dat de regel “de duisternis niet betreden (*kuraki ni iranu*)” is afgeleid van de beroemde Lotussoetra (Hirota 1989, p. 404). Op het eerste gezicht lijkt Gotoba te vertrouwen op de wijsheid van de Lotussoetra. Yoshino merkt echter op dat de voorwaardelijke uitspraak “als het schijnt (*hikari ga araba*)” Gotoba's twijfel onthult of de Lotussoetra hem wel of niet kan leiden en kan voorkomen dat hij verdwaalt op het pad naar verlichting (Yoshino 2015, p.391). Ook in de andere *shakkyō*-gedichten van de *Eigo hyakushu waka* uit Gotoba twijfels over geloof en discipline. Dit zijn echter niet

noodzakelijkerwijs Gotoba's eigen twijfels. Aan het eind van de Heian periode en het begin van de Kamakura periode maakte het boeddhisme in Japan een belangrijke verandering door. Er ontstonden veel nieuwe sekten, essays van bekende kluizenaarsdichters werden wijdverspreid en de populariteit van *shakkyō*-gedichten nam toe (Yamato 2023). Een veel voorkomend thema van deze *shakkyō*-gedichten was de kwelling van een persoon die verlichting nog niet bereikt had, maar wel naar deze verlossing verlangt en hier ook tevergeefs naar blijft zoeken. Hirota merkt op dat “Gotoba's *shakkyō*-gedichten in deze reeks (*Eigo hyakushu waka*) weerspiegelen zijn trouwe naleving van deze traditie en zijn inspanningen om poëzie te creëren met universele aantrekkingskracht, en niet noodzakelijkerwijs zijn gebrek aan religieus begrip (Hirota 1989, p. 402-3). Hirota is het dan ook met Terashima eens en stelt dat: “In de *Eigo hyakushu waka* uit Gotoba niet zijn eigen leven van ballingschap en religieuze ervaring. In plaats daarvan creëert hij de figuur van een eenzame man op zoek naar waarheid en verlossing, waarbij hij een zekere artistieke afstand houdt tussen zijn eigen gevoelens en zijn literaire werk (Hirota 1989, p. 403)”.

Een van zijn gedichten lijkt echter persoonlijker en suggereert dat Gotoba zich wel zeker op het juiste pad naar verlichting bevond. Dit gedicht is alleen te vinden in de *Fuboku wakashō* die ongeveer zeventig jaar na Gotoba's dood is samengesteld (rond het jaar 1310). De *Fuboku wakashō* bevat ongeveer zeventienduizend gedichten geselecteerd uit *Manyōshū*, privécollecties, bloemlezingen en andere bronnen (met uitzondering van keizerlijke collecties) (Kokushidaijiten B z.d.). Dit is het gedicht:

夜をこめし	<i>Yo wo kome shi</i>	Vroeger, in donkere tijden,
あさまつりごと	<i>asamatsurigoto</i>	verrichtte ik de taken van het
ひきかへて	<i>hikikae te</i>	keizerlijk hof. Dat is volledig
いまは仏の	<i>ima wa hotoke no</i>	veranderd en nu volg ik de weg
道ぞおこなふ	<i>michi zo okonafu</i>	van de Boeddha.

Gotoba-in, *Fuboku wakashō* boek 36, nr.17354 (gedicht nr.15)

Er wordt gedacht dat dit gedicht in een later stadium van zijn ballingschap is geschreven. In dit gedicht worden de administratieve taken en politiek van het keizerlijk hof (*asamatsurigoto*) afgezet tegen de weg van de Boeddha (*hotoke no michi*) (Hirota 1989, p.408). Dit *shakkyō*-gedicht van de *Fuboku wakashō* uit Gotoba's ‘werkelijke situatie en oprechte gevoelens’, in tegenstelling tot de

shakkyō-gedichten van de *Eigo hyakushu waka*. Ook de twee *shakkyō*-gedichten uit de *Gotoba-in onji uta-awase* demonstreren dat Gotoba zich erg verdiepte in de boeddhistische leer. Beide gedichten zijn voorzien van Gotoba's eigen commentaar, waarin hij de boeddhistische concepten (waarin hij refereert in zijn gedichten) uitlegt. Dit is één van de gedichten:

袖の上に	<i>Sode no ue ni</i>	De witte dauw op mijn mouw is
あだに結びし	<i>adani musubi shi</i>	zo vluchtig gebonden.
白露や	<i>shiratsuyu ya</i>	Zou het de weg wijzen naar het
裏なる玉の	<i>ura naru tama no</i>	juweel aan de andere kant?
しるべなるらん	<i>shirube naru ramu</i>	

Gotoba-in, *Gotoba-in onji uta-awase* 10e ronde rechts (gedicht nr.16)

In zijn commentaar legt Gotoba uit dat dit gedicht gebaseerd is op het hoofdstuk “De voorspelling van verlichting voor vijfhonderd discipelen” van de Lotussoetra. De tijdelijke witte dauw op iemand's mouw is een vergelijking voor de tranen die zijn gelaten over passie en wereldse zaken. Diezelfde dauw was de kans om verlichting van de eenzijdige wereld te bereiken. In het gedicht is het juweel een metafoor voor verlichting en de achterkant van het gewaad is de eenzijdige wereld. In het commentaar legt Gotoba uit dat volgens de “De diepliggende betekenis van het Lotussoetra (*hokke gengi*)” alle verschijnselen de leer van de Boeddha is, maar volgens “De grote kalmte en contemplatie van chih-i (*makashikan*)” is elk verschijnsel gezegend met de waarheid van de “Middenweg”, de weg die leidt naar verlichting met een balans tussen genotzucht en extreem ascetisme. De dauw die voortkomt uit de tranen die zijn gelaten over passie en wereldse zaken zijn dus ook de middenweg. Als je de dauw dus ziet, betekend dat je de middenweg volgt en dan zal het juweel onmiddellijk doen verschijnen. (Yoshino 2015, p. 401-3). Alhoewel Gotoba's commentaar moeilijk is om te volgen, demonstreert het zijn kennis over de verschillende boeddhistische teksten en concepten. Door passages uit de teksten te citeren en ze toe te passen in zijn gedichten toont Gotoba zijn ijverige houding ten opzichte van de boeddhistische leer.

Gedichten over isolatie, eenzaamheid en heimwee

Er wordt ook gedacht dat de collectie *Entō hyakushu* (Honderd gedichten van het afgelegen eiland) gedichten bevat die Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens' weerspiegelen. Het is niet zeker of de honderd gedichten van deze collectie in één keer zijn geschreven, of over een langere periode zijn gecreëerd en later samengevoegd, maar er heerst een consensus dat veel gedichten van deze collectie zijn geschreven in de vroege periode van Gotoba's ballingschap. Net zoals de *Shin kokinshū*, is deze collectie meerdere malen herzien door Gotoba zelf. Uit annotaties van verschillende tijdgenoten (en personen van latere generaties) blijkt dat de oorspronkelijke of herziene versies van de *Entō hyakushu* circuleerde in de hoofdstad. Het is niet duidelijk welke versie van de *Entō hyakushu* de oorspronkelijke versie is en welke versies herziene versies zijn. De volgende drie gedichten komen uit de *Entō hyakushu* en zijn niet geschrapt in de herziene versies:

故郷を	<i>Furusato wo</i>	De bladeren van de Kuzu die
別路に生ふる	<i>wakareji ni ofuru</i>	groeien op het pad weg van de
葛の葉の	<i>kuzu no ha no</i>	hoofdstad, keren om als de wind
風は吹けども	<i>kaze wa fuke domo</i>	waait, maar (voor mij) is er geen
かへる世もなし	<i>kaheru yo mo nashi</i>	wereld om naat terug te keren.

Gotoba-in, *Entō hyakushu* nr.6 (gedicht nr.17)

とへかしな	<i>Tohe kashi na</i>	De gans die van boven de
雲の上より	<i>kumo no ue yori</i>	wolken is gekomen, wat zou hij
來し雁の	<i>koshi kari no</i>	graag bezoek hebben! Hij is
獨友なき	<i>hitori tomo naki</i>	alleen en zonder vrienden. Op
浦に泣く音を	<i>ura ni naku ne wo</i>	de kade klinkt zijn gehuil.

Gotoba-in, *Entō hyakushu* nr.3 (gedicht nr.18)

故郷の	<i>Furusato no</i>	De mossige stenen brug van de
苔の岩橋	<i>koke no iwabashi</i>	hoofdstad, hoe zeer je ook in
いかばかり	<i>ika bakari</i>	verval raakt, ik zal altijd naar je
おのれ荒ても	<i>onore aretemo</i>	blijven verlangen.
戀わたるらん	<i>kohiwataru ramu</i>	

Gotoba-in, *Entō hyakushu* nr.25 (gedicht nr.19)

In gedicht nummer 41 symboliseert het woord *wakareji* een pad waarop men afscheidt neemt of een reis naar dood. Het werkwoord *kaheru* betekend zowel “omkeren” als “terugkeren” en beeldt uit dat de Kuzu bladeren omkeren in de wind, maar ook dat er voor Gotoba geen wereld is om naar terug te keren. Gotoba verlangt ernaar, om net als de blaadjes van de Kuzu, terug te keren naar de hoofdstad. De passage *kumo no ue* in gedicht nummer 73 kan worden geïnterpreteerd op twee manieren: letterlijk als “boven de wolken”, maar de term wordt ook vaak figuurlijk gebruikt voor het keizerlijk paleis. Gotoba vergelijkt zichzelf als de “gans die van de boven de wolken/van het keizerlijk paleis komt”. Door de term “een gans die is gekomen (*koshi kare*)” te gebruiken, benadrukt Gotoba zijn gedwongen verwijdering. “Komende ganzen” hebben een poëtische associatie: dit zijn de ganzen die terugkeren naar de hoofdstad, nadat ze de lente en de zomer in het noorden hebben doorgebracht. Voor Gotoba is dit echter onmogelijk. In plaats daarvan is hij alleen (*hitori*), zonder vrienden (*tomo naki*) en huilt hij aan de kade (*ura ni naku*). In gedicht nummer 95 vermoedt Gotoba dat hij altijd naar de bemoste stenen brug uit de hoofdstad zou verlangen. De passage *onore aretomo* betekend letterlijk “ondanks dat jij (de stenen brug) in verval raakt”, maar *onore* kan ook verwijzen naar “ikzelf (Gotoba hemzelf)”. In dit geval schets de passage *onore aretomo* een beeld waarin Gotoba zelf (zijn geest) is aangetast, maar toch door zal blijven verlangen. Alhoewel dit slechts drie gedichten zijn van de collectie, zijn ze kenmerkend voor de andere gedichten. Gelijksortige gevoelens van isolatie, eenzaamheid en verlangen naar de hoofdstad en bezoek vanuit de hoofdstad worden geuit.

Conclusie - Vergelijking Gotoba's gedichten met de poëzie van ballingschap

Als we de geanalyseerde afscheidsgedichten uit de *Azuma kagami* en de *Jōkyūki* vergelijken met de afscheidsgedichten van de theorie van poëtica van ballingschap zien we zowel overeenkomsten als afwijkingen. Er is geen “typische scène” waarin de gedichten persoonlijk worden uitgewisseld, maar vindt er volgens de *Jōkyūki* wel een uitwisseling van gedichten plaats tussen Gotoba en zijn moeder op afstand. Wel is bekend dat Gotoba voor zijn vertrek verschillende personen bezocht om afscheid te nemen. Zoals besproken onder het kopje “gedichten over geloof”, is het bekend dat Gotoba voor zijn vertrek Yoshishige bezocht om afscheid te nemen. Dergelijke bezoeken zouden de perfecte situatie zijn om een afscheidsgedicht te schrijven. Het kan zijn dat dit ook gebeurd is, maar dat de gedichten niet zijn overgeleverd. Als we naar de gedichten kijken die wel overgeleverd zijn, zien we overeenkomsten. In de gedichten uitwisseling in de *Jōkyūki* tussen Gotoba en zijn moeder, uit hij zijn zorgen om gescheiden te zijn van de hoofdstad. Dit gedicht stuurt hij naar zijn moeder, die vervolgens haar verdriet uit om Gotoba's vertrek. In de twee gedichten in de *Azuma kagami* die Gotoba stuurt naar zijn moeder en gemalin drukt hij zijn zorgen en verdriet uit. Het feit dat Gotoba deze afscheidsgedichten schreef die gelijksoortige emoties uitdrukt, komt overeen met de afscheidsgedichten van de poëtica van ballingschap.

Net zoals in de afscheidsgedichten, zijn er overeenkomsten met en afwijkingen van de poëtica van ballingschap in de gedichten met toespelingen. De twee geselecteerde gedichten uit de *Gotoba-in onji uta-awase* en de *Entō on uta-awase* maken niet alleen toespelingen op bekende Japanse dichters in ballingschap, maar ook op tijdgenoten van Gotoba. Niet alleen wijkt dit laatste af van de poëtica van ballingschap, zoals besproken was dit destijds zelfs geen conventionele techniek van allusieve poëzie. Deze combinatie van traditionele elementen (toespelingen op oudere gedichten) en innovatieve elementen (toespelingen op tijdgenoten) was dus niet alleen karakteristiek voor de *Shin kokinshū*, maar ook voor werken uit zijn ballingstijd.

Wederom is er zowel een continuïteit en een deviatie van de poëtica van ballingschap te zien in Gotoba's gedichten over geloof uit de *Eigo hyakushu waka*. Ook zijn er verschillende meningen over of deze collectie een representatie is van Gotoba's ‘werkelijke situatie en oprechte gevoelens’. In de *shingi*-gedichten komt Gotoba's wantrouwen tegenover de Sumiyoshi en Kumano goden naar boven, maar uit de *shingi*-gedichten blijkt ook dat hij nog steeds gelooft in de Ise goden. Deze *shingi*-

gedichten geven dus wel Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens' weer, maar zijn wantrouwende houding wijkt af van de poëtica van ballingschap. De *shakkyō*-gedichten van de *Eigo hyakushu waka*, waarin Gotoba de kwelling van een persoon die verlichting nog niet bereikt heeft weergeeft, volgen de nieuwe trend die opkomt aan het eind van de Heian periode en het begin van de Kamakura periode. De *shakkyō*-gedichten van de *Eigo hyakushu waka* zijn dus geen weergave van zijn 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens'. Gotoba's mogelijke werkelijke houding tegenover het boeddhisme komt tot uiting in zijn *shakkyō*-gedichten van de *Fuboku wakashō* en de *Gotoba-in onji uta-awase*. Met het commentaar op zijn gedicht, schets Gotoba zichzelf als een man met een ijverige leerhouding en diepe overtuiging in de boeddhistische leer. Dit zijn overigens ook de gedichten die overeenkomen met de poëtica van ballingschap en de traditie van de kluizenaarsdichter.

De gedichten met een bepaald thema zoals isolatie, eenzaamheid en heimwee gevonden in de collectie *Entō hyakushu* —waarvan ook gedacht wordt dat het Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens' weergeeft— komen ook overeen met de poëtica van ballingschap. Daarnaast bestonden er versies die hoogstwaarschijnlijk gemaakt waren om door mensen in de hoofdstad gelezen te worden en versies die gelezen zouden moeten worden door toekomstige generaties.

In alle vier de categorieën zijn er dus overeenkomsten tussen Gotoba's- en Shirane's poëtica van ballingschap. Bijna alle aspecten die afwijken (de toespelingen op tijdgenoten en *shakkyō*-gedichten over de moeilijkheden om verlichting te bereiken) zijn te verklaren door de nieuwe trends die opkomen in het begin van de Kamakura periode. Eén aspect dat helemaal afwijkt van de poëtica van ballingschap en de opkomende trends zijn Gotoba's *shingi*-gedichten, waarin hij duidelijk maakt welke shinto goden hij nog steeds vertrouwd en tegenover welke shinto goden hij wrok koestert. Omdat deze gedichten zowel afwijken van de poëtica van ballingschap en opkomende trends, is het aannemelijk om deze gedichten te bestempelen als een weergave van Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens'. Echter, de gedichten waarvan gedacht wordt dat ze Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens' weergeven en passen in Shirane's theorie van poëtica van ballingschap —dit zijn de gedichten met toespelingen uit de *Gotoba-in onji uta-awase* en de *Entō on uta-awase*; de *shakkyō*-gedichten van de *Fuboku wakashō*; en de gedichten over isolatie, eenzaamheid en heimwee uit de collectie *Entō hyakushu*— brengen een nieuw vraagstuk naar boven. Deze gedichten lijken

inderdaad niet louter een representatie te zijn van Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens' en zijn ook te verklaren door Shirane's poëtica van ballingschap. De volgende vraag is of Gotoba bewust een gelijksoortig imago creëert van eerdere ballingsdichters. Dit is hoogstwaarschijnlijk wel het geval. Gotoba schreef namelijk ook gedichten die puur stilistisch waren en als vaardig dichter is het vanzelfsprekend dat hij de gedichten van andere bekende ballingsdichters kende. Dit wil niet zeggen dat de geselecteerde gedichten geen representatie zijn van Gotoba's 'werkelijke situatie en oprechte gevoelens'. Sterker nog, het is erg waarschijnlijk dat dit het geval was, maar voor Gotoba was dit niet genoeg en ook in deze gedichten heeft hij een perfectie balans gecreëerd tussen zijn eigen gevoelens en de poëtica van ballingschap die laat zien dat Gotoba, zelfs in zijn ballingstijd een vakkundig dichter was.

Literatuurlijst

Asahi Shimbun. 2021. “VOX POPULI: Autumn revives Japan’s ‘love affair’ with ‘hagi’ bush clover.”

Geraadpleegd op 22 juni 2025.

<https://www.asahi.com/ajw/articles/14442685>

Brower, Robert H. 1972. “‘Ex-Emperor Go-Toba’s Secret Teachings’: Go-Toba No in Gokuden.”

Harvard Journal of Asiatic Studies 32: 5–70. JSTOR.

Hirota Akiko. 1989. “Ex-Emperor Go-Toba: A study in personality, politics and poetry.” PhD diss.,

University of California. ProQuest (9017062).

Horton, H. Mack. 2003. “Horton reviews.” Review of *The Making of Shinkokinshū*, by Robert N.

Huey. *Harvard Journal of Asiatic Studies* 63, (no. 2): 457–72.

Huey, Robert N. 2002. *The Making of ‘Shinkokinshū*. Harvard University Asia Center.

Kokushidaijiten A 国史大辞典. z.d. “Jōkyūki.” 承久記. Geraadpleegd op 12 juni 2025.

<https://japanknowledge-com.ezproxy.leidenuniv.nl/lib/display/?lid=30010zz243660>

Kokushidaijiten B 国史大辞典. z.d. “Fuboku wakashō.” 夫木和歌抄. Geraadpleegd op 22 juni 2025.

<https://japanknowledge-com.ezproxy.leidenuniv.nl/lib/display/?lid=30010zz423910>

Kokushidaijiten C 国史大辞典. z.d. “Masukagami.” 増鏡. Geraadpleegd op 22 juni 2025.

<https://japanknowledge-com.ezproxy.leidenuniv.nl/lib/display/?>

[kw=%E5%A2%97%E9%8F%A1&lid=30010zz445730](https://japanknowledge-com.ezproxy.leidenuniv.nl/lib/display/?kw=%E5%A2%97%E9%8F%A1&lid=30010zz445730)

Kubota Jun 久保田淳. 1979. *Shin kokin wakashū*. 新古今和歌集. Shinchōsha Publishing Co, Ltd 株式会社新潮社.

Kubota Jun 久保田淳, Kusaka Tsutomu 日下力, Masuda Takashi 益田宗, Tochigi Yoshitada 栃木孝惟. 1992. “Hōgenmonogatari, Heijimonogatari, Jōyūki.” 保元物語, 平治物語, 承久記. *Shin nihonkotenbungaku taikei* 43 新日本古典文学大系 43.

Mass, Jeffrey P. 1979. *The Development of Kamakura Rule, 1180-1250 : A History with Documents*. Stanford University Press.

McCullough, William H. 1964. “Shokyuki. An Account of the Shokyu War of 1221.” *Monumenta Nipponica* 19 (no. 1/2): 163–215. JSTOR

McCullough, William H. 1964. “Shokyuki: An Account of the Shokyu War of 1221.” *Monumenta Nipponica* 19 (no. 3/4): 420–55. JSTOR

McCullough, William H. 1968. “The Azuma Kagami Account of the Shōkyū War.” *Monumenta Nipponica* 23 (no. 1/2): 102–55. JSTOR

Borgen, Robert. 1986. *Sugawara No Michizane and the Early Heian Court*. Harvard University Asia Center.

Smits, Ivo, 1998. “The Poet and the Politician. Teika and the Compilation of the Shinchokusenshu.” *Monumenta Nipponica* 53: (no. 4): 427–72. JSTOR

Stockdale, Jonathan. 2015. *Imagining Exile in Heian Japan : Banishment in Law, Literature, and Cult*. University of Hawaii Press.

Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015. *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論. Kasama Shoin Publisher 笠間書院.

Turnbull, Stephen. 2016. “Introduction.” In *The Gempei War 1180-85: The great samurai civil war*. Bloomsbury Publishing Plc.

Yamato Akihiro 山本章博. 2023. “Heian makki kara Kamakura shotō no waka bungaku ni okeru shakkyōka ga hatashita yakuwari to eikyō wo kenkyū.” 平安末期から鎌倉初頭の和歌文学における釈教歌が果たした役割と影響を研究. Geraadpleegd op 29 juni 2025.

<https://www.sophia.ac.jp/jpn/article/feature/the-knot/the-knot-0169/>

Yasui Shigeo 安井重雄. 2004. ““Sengō hyakuban uta-awase” Teike-banshi nitsuite.” 『千五百番歌合』 定家判詞について. In *Kokinshū Shinkokinshū no hōhō* 古今集新古今集の方法, ed Asada Tōru 浅田徹 en Fujihira Izumi 藤平泉, 191-209. Kasama Shoin Publisher 笠間書院.

Yoshino Tomomi 吉野朋美著. 2015. *Gotoba-in to sono jidai*. 後鳥羽院とその時代. Kasama Shoin Publisher 笠間書院.

Literatuurlijst van de gedichten

(op volgorde waarin ze verschijnen in deze scriptie)

Gedicht 1: Gotoba-in 後鳥羽院. *Shin Kokinwakashū* 新古今和歌集, boek 17 diversen 卷十七 雑中: 1635, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 2: Gotoba-in 後鳥羽院. *Azuma kagami* 吾妻鏡 / 東鑑, in “The Azuma Kagami Account of the Shōkyū War.” door McCullough, William H. 1968.

Gedicht 3: Gotoba-in 後鳥羽院. *Azuma kagami* 吾妻鏡 / 東鑑, in “The Azuma Kagami Account of the Shōkyū War.” door McCullough, William H. 1968.

Gedicht 4: Gotoba-in 後鳥羽院. *Jōkyūki* 承久記, in “Hōgenmonogatari, Heijimonogatari, Jōyūki.” 保元物語, 平治物語, 承久記. door Kubota Jun 久保田淳, Kusaka Tsutomu 日下力, Masuda Takashi 益田宗, Tochigi Yoshitada 栃木孝惟. 1992.

Gedicht 5: Shichijō-in 七条院. *Jōkyūki* 承久記, in “Hōgenmonogatari, Heijimonogatari, Jōyūki.” 保元物語, 平治物語, 承久記. door Kubota Jun 久保田淳, Kusaka Tsutomu 日下力, Masuda Takashi 益田宗, Tochigi Yoshitada 栃木孝惟. 1992.

Gedicht 6: Gotoba-in 後鳥羽院. *Gotoba-in onji uta-awase* 後鳥羽院御自歌合, 5e ronde rechts 五番右 in in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 7: Sugawara Michizane 菅原道真. *Shūi wakashū* 拾遺和歌集, boek 16 diverse lente 卷十六

雑春: 1006 in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht en Nederlandse vertaling op de muur van Rapenburg 73 te Leiden, Nederlandse vertaler onbekend.

Gedicht 8: Fujiwara Yoshitsune 藤原良経. *Shin Kokinwakashū* 新古今和歌集, boek 5 eerste deel

herfst 卷五 秋下: 393, via “*Kokusai nipponbunka kenkyū sentā*.” 国際日本文化研究センター

Geraadpleegd op 27 juni 2025.

https://lapis.nichibun.ac.jp/waka/waka_i010.html

Gedicht 9: Gotoba-in 後鳥羽院. *Masukagami* 増鏡, hoofdstuk *De nieuwe eilandwachter* 新島守, in

Gotoba-in to sono jidai. 後鳥羽院とその時代, door Yoshino Tomomi 吉野朋美著. 2015.

Gedicht 10: Hikaru Genji 光源氏. *Genji monogatari* 源氏物語, hoofdstuk *Suma* 須磨, in *Gotoba-in*

to sono jidai. 後鳥羽院とその時代, door Yoshino Tomomi 吉野朋美著. 2015.

Gedicht 11: Minamoto Michichika 源通親. *Sengo hyakuban uta-awase* 千五百番歌合, sectie 2e deel

diversen 雑二: 2903, in *Gotoba-in to sono jidai*. 後鳥羽院とその時代, door Yoshino Tomomi 吉野朋美著. 2015.

Gedicht 12: Gotoba-in 後鳥羽院. *Eigo hyakushu waka* 詠五百首和歌, sectie honderd diversen 雑百

首: 90, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 13: Gotoba-in 後鳥羽院. *Eigo hyakushu waka* 詠五百首和歌, sectie honderd diversen 雑百

首: 93, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 14: Gotoba-in 後鳥羽院. *Eigo hyakushu waka* 詠五百首和歌, sectie honderd diversen 雑百首: 100, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 15: Gotoba-in 後鳥羽院. *Fuboku wakashō* 夫木和歌抄, boek 36 18e deel diversen 卷卅六 雑十八: 17354, via “*Kokusai nipponbunka kenkyū sentā*.” 国際日本文化研究センター

Geraadpleegd op 27 juni 2025.

https://lapis.nichibun.ac.jp/waka/waka_i070.html#i070-036

Gedicht 16: Gotoba-in 後鳥羽院. *Gotoba-in onji uta-awase* 後鳥羽院御自歌合, 10e ronde rechts 十番右, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 17: Gotoba-in 後鳥羽院. *Entō hyakushu* 遠島百首, sectie diversen 雑: 6, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 18: Gotoba-in 後鳥羽院. *Entō hyakushu* 遠島百首, sectie diversen 雑: 3, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.

Gedicht 19: Gotoba-in 後鳥羽院. *Entō hyakushu* 遠島百首, sectie diversen 雑: 25, in *Gotoba-in waka-ron*. 後鳥羽院和歌論, door Terashima Tsuneyo 寺島恒世. 2015.